

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

This full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/15277>

Please be advised that this information was generated on 2014-11-11 and may be subject to change.

Sinds de verkiezingen voor de Franse Assemblée nationale in maart 1986, die een meerderheid opleverde voor de 'rechtse' coalitie en leidde tot een op die meerderheid steunende regering onder Jacques Chirac is er zowel in Frankrijk als in ons land nogal wat geschreven over de zogeheten cohabitation: hoe zou een socialistische president kunnen samenwerken met een 'rechts' kabinet?

In de praktijk vallen de moeilijkheden nogal mee. Weliswaar heeft president Mitterrand geweigerd enige regeringsbesluiten te tekenen, een weigering waartoe hij bevoegd is, maar dat levert slechts enig uitstel op. De regering kan deze besluiten immers in een wetsontwerp vervatten en dit door het parlement loodsen. Anders dan in Nederland is het staatshoofd in Frankrijk niet bij de wetsprocedure betrokken en kan het de totstandkoming van wetten niet verhinderen. Is een wetsontwerp eenmaal door de Assemblée en de Sénat aanvaard, dan rust op het staatshoofd nog slechts één taak: de afkondiging. Hij is daartoe echter verplicht, niet slechts bevoegd.

Aan een andere vorm van cohabitation zijn de Fransen reeds

Vraagstuk van 'cohabitation' van het staatshoofd doet zich hier niet voor

Kabinet in 't nauw bij botsende Kamers

Door C.A.J.M. Kortmann

veel langer gewend, namelijk die van een 'rechtse' of 'linkse' Assemblée met een 'linkse' of 'rechtse' Sénat. Ook die situatie leidt echter slechts tot vertraging van de wettenproductie. In het Franse systeem kan de Sénat de totstandkoming van wetten niet definitief blokkeren: de Assemblée heeft, een enkele uitzondering daargelaten, het laatste woord. Ook kan de Sénat een regering niet ten val brengen. Daartoe is, onder bepaalde voorwaarden, slechts de Assemblée bevoegd.

Andere meerderheid

In Nederland doet het vraagstuk van 'cohabitation' van het staatshoofd zich niet voor. Zijn functie berust niet op politieke meerderheidsvorming. Wel kan ook hier de situatie ontstaan waarin de meerderheid in de Tweede Kamer een andere is dan die in de Eerste Kamer. Het is niet uitgesloten dat zich dit na de Eerste-Kamerverkiezingen van 1987 voordoet. Wat dan te

denken van de verhouding tussen het kabinet en de daarmee 'vijandige' Eerste Kamer?

In de eerste plaats rijst de kwestie over de wetgeving. De Eerste Kamer kan, zoals bekend, wetsontwerpen slechts aannemen of verwerpen. Er bestaat bij ons, anders dan in bijvoorbeeld Frankrijk en West-Duitsland, geen verzoeningsprocedure voor het geval van meningsverschil tussen beide Kamers. Evenmin spreekt bij ons de Tweede Kamer het laatste woord. Als de Eerste Kamer dwars blijft liggen, komt er geen wet tot stand. Ontbinding van de Eerste Kamer heeft geen zin, daar Provinciale Staten niet ontbonden kunnen worden.

De enige oplossing zou zijn de zittingsduur van de Provinciale Staten bij wet te wijzigen, verkiezingen voor Provinciale Staten uit te schrijven, de Eerste Kamer te ontbinden en te hopen

dat er dan de gewenste meerderheid uit de verkiezingen tevoorschijn komt, dan wel de verkiezingen van Tweede en Eerste Kamer nagenoeg te laten samenvallen. Doch voor een dergelijke manoeuvre is medewerking van de Eerste Kamer nodig!

Nu zal een verstandige Eerste Kamer niet frequent tot verwerping van wetsontwerpen overgaan, doch niet uitgesloten is dat zij regelmatig gaat verzoeken om zogeheten *novelles*. Dit zijn wetsontwerpen tot wijziging van nog bij de Eerste Kamer aanhangige ontwerpen. Zou het kabinet indiening van een dergelijke novelle niet toezeggen, of zou de Tweede Kamer daarmee niet instemmen, dat gaat de Eerste Kamer, zo zij dat wenst, tot verwerping over. Aldus creëert zij voor zich, wat men wel noemt, een verkapt recht van amendement. Het kabinet kan zo flink klem komen te zitten tussen beide Ka-

mers. Juridische oplossingen voor een dergelijke situatie kent ons staatsrecht niet.

Vertrouwensregel

In de tweede plaats kunnen er problemen rijzen buiten de wetgeving om. Wat moet een kabinet doen, indien het (frequent) wordt geconfronteerd met tegengestelde verlangens van de Kamers? Volgt het de wensen van de Tweede Kamer, wat in eerste instantie voor de hand ligt, dan komt het in conflict met de Eerste Kamer en vice versa.

Anders dan in Frankrijk staat in Nederland bepaald niet vast dat een kabinet of minister niet door de Eerste Kamer kan worden heengezonden. Tijdens de parlementaire behandeling van de grondwetsherziening van 1983 is uitvoerig gedebatteerd over de vraag of de vertrouwensregel ook in relatie tot de Eerste Kamer geldt. De overwegende opinie was dat die regel wel geldt, maar dat de Eerste Kamer gehouden is zich hier terughou-

dend op te stellen. Deze norm valt in ieder geval niet uit de Grondwet te distilleren, evenmin als de vertrouwensnorm zelf overigens.

Men kan zich afvragen of hier niet meer sprake is van een politiek desideratum dan van een rechtsnorm. Hoe dat ook zij, in geval van conflicten tussen beide Kamers kan het kabinet in grote problemen komen. De in 1987 gekozen Eerste Kamer zal kunnen stellen dat zij een actuelere weerspiegeling vormt van de 'kiezerswil' dan de in 1986 gekozen Tweede Kamer en dus het recht bezit deze kiezerswil tegenover kabinet en Tweede Kamer te laten prevaleren. Zou het kabinet dwars blijven liggen, dan zou het een wantrouwensvotum van de Eerste Kamer aan de broek kunnen krijgen.

Misschien leidt ook deze problematiek dan tenslotte eens tot serieuze overweging van de wenselijkheid van een beslissend referendum. Dan weet men werkelijk wat de kiezers willen en kan een conflict tussen Tweede en Eerste Kamer langs de directe weg worden opgelost.

De auteur is hoogleraar staatsrecht aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen.